

De nieuw benoemde Hoogleraar

KERKELIJK LEVEN

Al weten we op dit moment (Donderdagavond eerste synodeweek) nog niet, welke beslissing dr H. J. Jager nemen zal ten aanzien van zijn benoeming tot hoogleraar onze Theologische Hoogeschool, toch willen we in afwachting daarvan hem hartelijk verwelkomen in den kring der Hoogeschool.

Dr Jager, geboren Appingedammer, heeft in de vrijmakingsdagen zich een man van karakter getoond tegenover de synodocratie. Toen bekend was, dat ook hij zoo verstandig en eerlijk was, een formuleetje, dat binnen twee jaar zou gewijzigd worden en zakelijk veranderd, niet de eere van Gods Woord te geven, heeft de „gevarenbezweerder“ der hiërarchie, dr J. Ridderbos, zich — zoo was de stijl — de gewoonte — in den kerkeraad van Voorthuizen willen laten bevinden en zijn best gedaan „er wat op te vinden“. Maar dr Jager was voor spel niet te vinden, en zoo heeft, met diepe droefheid, en wat daar verder volgt...

En nu heeft deze week een synode — terecht — den met diepe droefheid geschorste verzocht, de plaats in te nemen van dien anderen geschorste, die ook eenmaal naast dr Ridderbos gewerkt had.

In 1939 is dr Jager gepromoveerd aan de Vrije Universiteit op een proefschrift over „Rechtvaardiging en Zekerheid des geloofs“. Het eert hem, dat hij deswege lastig gevallen is aan deze inrichting. 't Was in den tijd, waarin onder dr H. H. Kuyper's drijven de dogmaticus der V.U. zijn uit wetenschappelijk oogpunt volkomen mislukte actie begonnen was tegen degenen, die aan dr H. H. Kuyper en mitsdien aan de volgzaam theologische faculteit der V.U. onwelgevallig waren. De tijd, waarin de rabies der V.U. begon te blazen in het vuur, en waarin de grond gelegd werd voor die machtsvorming, waarin, bij gebrek aan argumenten (want dr H. H. Kuyper zag wel, dat dr Hepp 't niet houden kon), tenslotte de oorzaak liggen zou voor het retireeren van de zwakken naar de „veilige zone“.

In die dagen heeft dr Jager bewezen te durven. Hij wist in zijn dissertatie af te wijken van de meening van zijn promotor. Hij kreeg van andere zijde den wind naar voren. Maar hij hield vol. En zoo werd zijn dissertatie een kalm trotseeren van het kerkelijk en wetenschappelijk illegitieme drijven van de H. H. Kuyper-Hepp.

Dit eert den promovendus van toen. Van zijn stellingen noemen we er enkele:

1. „In Rom. 4:25 is „*dia tèn dikaloosin*“ („om onze rechtvaardiging“) aldus te omschrijven: met het oog op nog te geschieden rechtvaardiging door het geloof.“

Even opletten: met deze stelling aanvaardde dr Jager de meening van Greijdanus' commentaar op Romeinen. Evenals Greijdanus ging hij daarmee openlijk in tegen 1905, want daar stond nog altijd de meening verdedigd, dat Christus was opgewekt om onze reeds geschiedte rechtvaardigmaking. Die tekst was daar gebruikt in denzelfden zin als waarin Kuyper hem had aangewend in zijn rechtvaardigmakingstheorie, die op zichzelf nog niet veel meer bezwaren had dan een ietwat slordig omgaan met enkele woorden (verkiezen en rechtvaardigen), maar die toch, mede daarin, ingeschakeld was in een systeem, dat in zijn verdere ontplooiing gevaarlijk begon te worden. Derhalve verloochende ook dr Jager publiek 1905 op een in dat lichaam betekenisvol punt, en maakte hij toen reeds bij voorbaat belachelijk den noodspont eener latere synode, die, gekapitteld om de binding aan één knipselzinnetje uit 1905, daarna verteld had, dat heel het langademige stuk bindend was.

2. Een andere stelling luidt: „Aan het ware geloof is de zekerheid altijd inherent“.

3. Weer een andere: „De stelling, dat de kenmerken „alleen betekenissen kunnen hebben in verband met een reeds bestaande zekerheid“ (A. A. van Schelven, De bewerking van een plütsisch-getinte gemeente, Goes 1914, bl. 59) is juist“ (deze stelling was

rechtstreeks een aanval op de meening van dr H. H. Kuyper en dr Hepp, die de kenmerken-kwestie hadden aangegrepen, zonder duidelijk te kunnen maken, waarom zij het deden).

4. Nog een: „De stelling van Maresius, „*nec actum, nec habitum fidelis posse tribui infantibus*“ (Disp. de fide infantum, 55) is juist“. De latijnsche woorden kunnen beteekenen: „dat noch de daad, noch de „hebbelijkheid“ van geloof aan de kleine kinderen kan worden toegekend“. Ook Ursinus schreef kalm: kinderen gelooven niet. Het woord „actus“, dat alles en nog wat kan aanduiden, zal hier wel beteekenen: werkzaamheid. En „habitus“ zal hier niet zoozeer beteekenen „kiem“ (Kuyper heeft de geschiedenis van dat woord veel kwaad gedaan met zijn veelvuldige vertaling van „kiem“), doch: „eigenschap“. Een stelling, waarmee niet ontkend wordt, dat God in kleine kinderen „wat doet“ zoo vaak en wat Hij wil, doch het woord „geloof“ wordt gelaten in de beteekenis, die het ook in de belijdenis heeft. Zie ik het wel, dan worden met zulke stellingen Kuyperiaansche en andere misvattingen bezworen en keert de spits van de stelling zich ook tegen het leerbegrip eener „plütsische functie“, waarbij het woord „functie“ is te laten in hetzelfde raam als waarin het ettelijke malen gebezigd wordt, d.w.z. zóó, dat het met „fungeeren“ niets te maken heeft.

Heel de dissertatie is vol van uitspraken, die in dezelfde lijn liggen. „We moeten de liefde Gods niet afmeten naar de uitwerkingen daarvan in ons hart, maar we moeten geloovig zien op het offer van Christus“ (173). „Voor de vraag, die vaak gesteld wordt: 'Mag ik wel gelooven' laat het evangelie geen plaats. Als die vraag gesteld wordt, loopt het er altijd weer op uit, dat men in den mensch zelf een grond zoekt, waarom en waarop zij gelooven mag“ (91). „Door het Woord wordt niet slechts een generale rechtvaardiging bekend gemaakt, zoodat wij door zelf-onderzoek de vraag zouden moeten beantwoorden of dat nu wel voor ons persoonlijk geldt. Maar ook de persoonlijke rechtvaardiging is in het Woord des evangelies besloten“ (92). „Wanneer de geloovende of de wedergeboren mensch voorwerp van het geloof zou zijn, dan zou dat weer uitloopen op roemen in den mensch“ (83).

Onze lezers zien, dat de benoemde hoogleraar vol interesse en met goede trouw zich heeft geworpen in den strijd der geesten, en een waardevolle bijdrage heeft geleverd tot den strijd voor de reformatie van ons denken en belijden.

We hopen, dat, na aanvaarding der benoeming, de opvolger van prof. Greijdanus zijn arbeid zal mogen verrichten in dezelfde harmonie, als waarmee thans aan de Hoogeschool gearheid wordt en zijn verheugd, dat de voortteekenen er zijn, die in dezen goede hoop wekken. Moge voor kerken en Hoogeschool de vrucht zich spoedig afteekenen en blijve in ons hart de dank, dat God de krachten geeft, die, wat anderen moesten loslaten, weer ter hand kunnen doen nemen. K. S.

De pluriformiteit van de kerk in verband met de oecumeniciteit (I)

Hier volgen de stellingen van Dr W. Volger, Ned. Herv. Predikant te Amsterdam, die dienst hebben gedaan als leidraad voor discussie over bovengenoemd onderwerp op het 26e congres van de Calvinistische Studenten-beweging, gehouden in 1948 te Lunteren. Dr Volger was zoo vriendelijk, ons toestemming te geven tot publicatie in ons blad, waarvoor wij hem mogen danken.

1. Het begrip „Pluriformiteit der kerk“ impliceert de eenheid en de enigheid der kerk, en bedoelt de openbaring der kerk in velerlei vorm. Daarbij is de substantie van de kerk het primale en de vorm van de kerk het secundaire.

2. Aangezien er geen zaligmakende kerk bestaat, maar de zaligheid verbonden ligt aan het geloof in Jezus Christus, moet het voornaamste accent niet gelegd worden op de vorm van de kerk, maar op de geloofsinhoud van de kerk.

3. Bij het kerk-begrip moet onderscheid (geen schelding) gemaakt worden tussen kerk (gemeente) en ambtelijke vergadering, die de kerk regeert.

Een kerkregering is niet te denken zonder kerk, een kerk kan bestaan zonder kerkregering.

Nadruk op de kerkregering doet de kerk uit het oog verliezen, stelt het ambt-eenzijdig in de regering, en ziet voorbij, dat alle gelovigen ambtsdragers zijn. Het ambt der kerkregering heeft een onlosmakelijke band met het ambt der gelovigen, dat functioneert door middel van het ambt der kerkregering.

4. In de kerk is een individueel (IK geloof) en een sociaal (IK geloof) element.

De kerk is steeds een meervoudige samenstelling (Mattheus 18:20), een vergadering van ware Christen-gelovigen (Art. XXVII N.G.B.), wier taak het is, profeet, priester en koning te zijn (Vr. 32 Heid. Cat.).

5. Het begrip *ecclesia* in Mattheus 16:18 en 18:17 is een algemene omschrijving van die zelfstandige gemeenschap, die in tegenstelling staat met de synagoge, haar centrum heeft in Christus, haar fundament in de Messiaanse belijdenis, en haar levensprincipe in de Heilige Geest; dit is de oecumenische kerk, die als geheel aan de delen vooraf gaat, en in de delen zich manifesteert.

6. In overeenstemming met het bestaan van één eccle-

sia is er één evangelie, dat zaligheid aan en voor mensen verkondigt.

Om dit evangelie tot de mensen te brengen, past God zich bij de mensen aan: het evangelie wordt gebracht in menselijke taal, als een voortzetting van de vleeswording van het Woord, en wordt al verder op de Pinksterdag, ter wille van de mensen, die velerlei talen spreken, in velerlei talen vertolkt.

Zoals de profeten in het Oude Testament door verschillende aanleg in verschillende omstandigheden het ene Woord Gods pluriform hebben gebracht, zo brengen ook de apostelen in het Nieuwe Testament het ene evangelie pluriform.

7. De accommodatie Gods bij de verkondiging van het evangelie wordt in de geschiedenis openbaar in de pluriformiteit der kerk.

Deze pluriformiteit wordt theoretisch erkend door bepaalde onderscheidingen als:

1. *ecclesia temporalis* en *ecclesia futuralis*;
2. *ecclesia militans* en *ecclesia triumphans*;
3. *ecclesia universalis*, *ecclesia nationalis* of *provincialis*, en *ecclesia particularis* of *localis*.

Uit de tijd der Reformatie is bekend de onderscheiding tussen *ecclesia visibilis* en *ecclesia invisibilis*.

De Roomse kerk heeft onderscheid gemaakt tussen *corpus ecclesiae* en *anima ecclesiae*.

Bij deze theoretische pluriformiteit is gekomen de praktische door het ontstaan en voortbestaan van verschillende kerkformaties.

8. De eenheid tussen de kerkformaties mag niet gezocht en gevonden worden in het formele, als bij de Roomse Kerk (ubi papa, ibi ecclesia), of als bij de Nederlandsche Hervormde Kerk (het geheel is de som van de delen), of als bij de landskerken (*unus regio eius religio*), maar in het aanwezig zijn in de kerkformatie van de door Christus gestichte en bedoelde *ecclesia*.

9. Kerkformaties, waarin oecumenische *ecclesia* vorm en uitdrukking heeft gevonden, zijn één in Christus en hebben deze eenheid te erkennen in een consensus, zo in Christus en met elkander oecumenisch levend.

Al zou er maar één kerkformatie zijn, waarin de oecumenische *ecclesia* vorm en uitdrukking heeft gevonden, dan leeft deze formatie oecumenisch, is één en algemeen (katholiek): het geheel is zichtbaar geworden in het deel.

10. De moeilijkheden bij de oecumenische beweging ten opzichte van de pluriformiteit liggen niet in de theoretische onderscheidingen, maar in het opkomen en voortbestaan van principiële, fundamentele verschillen, die ontstaan door afwijkingen van de oecumenische *ecclesia*.

11. De maatstaf voor de beoordeling of een kerkformatie oecumenisch is of niet, of in haar de oecumenische *ecclesia* zich manifesteert of niet, ligt in Matth. 16:18 (V.).

12. Bij de geloofsverschillen is onderscheid te maken tussen *articuli principales* et *minus principales*.

13. De kerkformaties hebben, daar zij als leden van het geheel voor elkander verantwoordelijk zijn, elkander te onderzoeken op haar overeenstemming met de oecumenische *ecclesia*, om, luisterende naar het woord: „Hetzij dat één lid lijdt, zo lijden al de leden mede“ (I Corinthe 12:26), bij afwijking van de oecumenische gestalte elkander daarop te wijzen, teneinde de afwijkende kerkformatie tot de oecumenische gestalte terug te brengen.

14. Samenspreking tussen de kerkformaties is geen erkenning van elkanders bijzonder gevoelen, maar de poging om een ieder nader te brengen tot steeds zuiverder manifestering van de oecumenische *ecclesia*.

15. De hoop, dat de kerkformaties in deze bedeling uniform zullen worden, moet, gezien de historische ontwikkeling, als fictief worden opgegeven.

16. De eenheid van hen, die in Christus zullen geloven, zal komen: Christus' bede staat daarvoor garant (Johannes 17:20, 21).

Maar ook in het huis met de vele woningen zal het leven niet uniform, maar pluriform zijn.

Tot zoover dr Volger's stellingen. Ze schijnen ons duidelijk en concreet en bieden dus een uitstekend uitgangspunt voor een „gesprek“, waarin meening tegenover meening kan gesteld worden. Daar hopen we ons dan ook in enkele artikelen toe te zetten. K. S.

De tovenaars van Oosterbeek

Toen ik de proclamatie las van de Conferentie van Oosterbeek, kwam mij in gedachte hetgeen prof. Greijdanus destijds schreef als inleiding tot zijn brochure: „De zestien Uitspraken van de Synode te Utrecht in Augustus 1945“: „Het valt toch eenmaal niet gemakkelijk om zwart wit te praten. Een onmogelijk iets toch te willen uitrichten, moet wel op mislukking uitloopen. Men mag nog zoo handig en diplomatiek zijn, nog zoo talrijk en nog zoo geleerd, de waarheid laat zich door handigheid en schranderheid niet licht omzetten in leugen. Slechts als door zekere tooverkunst moge men bij dezen of genen of de menigte den schijn kunnen bewerken en den waan wekken, dat men in zijn pogen geslaagd is, nauwkeurig toekijken op wat en hoe gedaan wordt, gezegd, en niet gezegd, kan dan wel beter doen weten en voor vergissing bewaren. De Egyptische tovenaars deden ook hun staven veranderen in slangen, naar het scheen, maar Aarons in een slang veranderde staf at hun schijnslangen op. Ex. 7:11-12“.

Om bij dit laatste beeld te blijven, de tovenaars van vandaag doen al hun best om te trachten hun slangen, precies omgekeerd dus, in liefelijke staven te veranderen. Ook dat is een verzoeking voor het zwakke vleesch zoo mogelijk nog gevaarlijker.

In deze gevaarlijke situatie, gevaarlijk vanwege de zoete verleiding, die er in ligt opgesloten om een met bloemen geurende en fleurden weg, maar desniettemin een dwaalweg, in te slaan, is het om met prof. Greijdanus te spreken, zaak om nauwkeurig toe te kijken ook op wat..... niet gezegd wordt. Hiermede